



1. Informatie nodig voor beoordeling projectvergunningaanvragen ten behoeve van de veehouderij

De formulieren voor de aanvraag van een projectvergunning worden niet gewijzigd naar aanleiding van het nieuwe uitvoeringsbeleid van de CCD voor aanvragen t.b.v. veehouderij. Wel zal de toelichting op de formulieren worden aangepast om te faciliteren dat de aanvrager alle benodigde informatie over de context en belanghebbenden goed in beeld brengt. Aanpassingen in de toelichting worden hieronder in rood weergegeven (bestaande tekst is in grijs weergegeven).

Projectvoorstel: 3.1. Achtergrond

Toevoeging aan bestaande tekst:

In geval van aanvragen ten behoeve van de veehouderij:

- Wat is het huidige beleid van de overheid en/of de sector op het gebied van verduurzaming van de veehouderij? Bij duurzaamheid kan gedacht worden aan verbetering van dierenwelzijn en -gezondheid, volksgezondheid, natuur, milieu, klimaat en economie. Beperk uw antwoord tot het veehouderijsysteem waar uw aanvraag op is gericht.
- Hoe verhoudt het project zich tot bovengenoemd beleid?
- Hoe kan de kennis opgedaan in dit project toegepast worden om het dierenwelzijn in veehouderijsystemen te verbeteren, of andere aspecten van duurzaamheid bevorderen?
- Indien van toepassing, hoe kan de kennis opgedaan in dit project het gebruik van dieren voor toekomstig onderzoek vervangen, verminderen of verfijnen?

3.2 Doelstelling en haalbaarheid

3.2.1 Het directe en het uiteindelijke doel

Toevoeging aan bestaande tekst:

Indien er sprake is van secundaire doelstellingen (zoals ontwikkeling van proefdierlijke innovaties en verfijnde technieken of verduurzaming van de veehouderij) dan kunt u deze hier ook vermelden.

Projectvoorstel: 3.3 Belang

3.3.1 Wetenschappelijk en maatschappelijk belang

Toevoeging aan bestaande tekst:

Indien het project er naar streeft een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van proefdierlijke innovaties en/of verfijnde technieken, dient u hier aan te geven wat dit betekent voor toekomstig onderzoek. Voor aanvragen ten behoeve van de veehouderij dient hier aandacht te worden besteed aan de mogelijke effecten van het project op het welzijn en gezondheid van de doeldieren en de verduurzaming van de veehouderij, ook als daar geen sprake van zal zijn.

3.3.2 Belanghebbenden

Aanpassing van bestaande tekst. Rood wordt toegevoegd:

Hier wordt u gevraagd aan te geven welke partijen een belang hebben bij de uitvoering van dit project en/of het behalen van de resultaten. U wordt ook gevraagd deze belangen te beschrijven. Mogelijke belanghebbenden zijn: doelgroepen, **doeldieren**, proefdieren, vergunninghouders en onderzoekers en andere voor het project relevante belangengroepen of entiteiten, zoals het milieu en de samenleving als geheel. Het is niet noodzakelijk individuele

belanghebbenden te benoemen, u kunt zich beperken tot groepen belanghebbenden. Het gaat hier met name om primaire belangen. Indirecte belangen die mogelijk ooit op lange(re) termijn kunnen worden behaald, hoeven hier niet te worden benoemd.

Bijlage Beschrijving dierproeven: G Vervanging, vermindering en verfijning (huidige toelichting: vraag D)

Toevoegingen aan bestaande tekst:

In geval van aanvragen ten behoeve van de veehouderij dient u ook aandacht te besteden aan alternatieven buiten de context van het project, zoals aanpassing van de huidige veehouderijsystemen. Hierbij kan (onder meer) gedacht worden aan onderzoek gericht op aandoeningen/ziektebeelden die veroorzaakt worden door de huidige veehouderijsystemen. Het aanpassen van de veehouderijsystemen kan dan voldoende zijn om het probleem op te lossen zonder dat hiervoor dierproeven moeten worden uitgevoerd. U wordt hier daarom verzocht te motiveren hoe noodzakelijk de dierproef is in het licht van mogelijkheden om het huidige veehouderijsysteem aan te passen.

Indien het project (mede) gericht is op de ontwikkeling van proefdiervrije innovaties en/of meer verfijnde technieken, en de opgedane kennis nog tijdens de looptijd van het project kan worden toegepast, geef onder vervanging of verfijning aan op welke wijze deze kennis zal worden geïmplementeerd.

2. Ethisch Toetsingskader

De CCD maakt bij de beoordeling van projectvergunningaanvragen gebruik van het 'Ethisch toetsingskader voor proefdiergebruik' (versie 14 juli 2016). Het ethisch toetsingskader wordt, in lijn met het nieuwe uitvoeringsbeleid voor aanvragen ten behoeve van de veehouderij, aangepast. Aanpassingen in de toelichting worden hieronder in rood weergegeven (bestaande tekst is in grijs weergegeven).

Stap 1) Probleem definiëren

3. Worden de 3 V's voldoende geborgd (Art. 1d, lid 1 – 3 en Art. 13 Wod)?

Aanpassing van bestaande tekst:

In de Wod is vastgesteld dat niet meer dieren gebruikt mogen worden dan nodig, maar ook niet minder dan nodig voor het behalen van een betrouwbaar wetenschappelijke resultaat. Daarnaast moeten de gebruikte methoden worden verfijnd, zodat elke vorm van pijn, lijden, angst en blijvende schade die de dieren kunnen ondervinden, wordt voorkomen of tot het minimum wordt beperkt (Art. 1d). De DEC verzekert zich ervan dat de aanvrager al het mogelijke heeft gedaan, **en gedurende het project zal doen**, om het mogelijke ongerief voor de proefdieren te identificeren, te verminderen en waar mogelijk te voorkomen.....

4. Wat is het belang van het onderzoek (Art. 1c Wod) en hoe hoog schat u dat in?

Aanpassing van bestaande tekst:

.....Voor de ethische afweging is niet alleen van belang te beoordelen of de doelstelling haalbaar is, maar ook of het directe doel gerechtvaardigd is binnen de context van het onderzoeksveld. **Indien het mogelijk is om de aanvraag vanuit een andere context te beoordelen, kunt u aangeven of het directe doel gerechtvaardigd is binnen die andere context.**

6. Hoe realistisch acht u de geschatte haalbaarheid van het project?

Aanpassing van bestaande tekst:

Het EC working document 'Project Evaluation and Retrospective Assessment' stelt dat zowel de mogelijke uitkomst als de haalbaarheid van de doelstellingen van het project moet worden geanalyseerd en gewogen. Voor de ethische afweging is het van belang om te beoordelen of **alle** doelstellingen realistisch zijn verwoord en of met de

voorgestelde dierexperimenten en betrokken personen die doelstellingen haalbaar zijn binnen de looptijd van het project. Het gebruik van proefdieren voor een bepaald project kan niet gerechtvaardigd worden als op voorhand helder is dat de doelstellingen niet op de beschreven wijze of met de betrokken personen behaald kunnen worden.

Stap II. Probleem analyseren

A. Inventarisatie van alle belanghebbenden in het project

Aanpassing van bestaande tekst:

Voor de ethische afweging is van belang inzicht te hebben in de belanghebbenden in het project. Mogelijke belanghebbenden zijn: doelgroepen, proefdieren, **doeldieren**, vergunninghouders en onderzoekers en andere voor het project relevante belangengroepen of entiteiten, zoals het milieu en de samenleving als geheel. Het gaat hier met name om primaire belangen. Indirecte belangen die mogelijk ooit op lange(re) termijn kunnen behaald dienen met terughoudendheid ingebracht te worden. Zij kunnen bij de ethische weging slechts beperkt een rechtvaardiging opleveren van het ongerief van dieren.

Tabel 1: Ethische Matrix, modificatie van Ethical Matrix, Ben Mephram. Enkele voorbeelden van kernwaarden voor de verschillende cellen zijn aangegeven.

| Morele waarden | Welzijn | Autonomie | Rechtvaardigheid |
|---|---|----------------------------------|---|
| Belanghebbenden | | | |
| Doelgroep(en) project | Kwaliteit, Veiligheid | Keuze vrijheid | Beschikbaarheid van bijvoorbeeld het product Proportionaliteit |
| Proefdieren | Gezondheid Pijn Stress | Natuurlijk gedrag | Alternatieven Proportionaliteit Intrinsieke waarde Integriteit |
| Vergunninghouder, Onderzoekers | Commerciële, wetenschappelijke ontwikkelingen | Vrijheid van handelen | Wetgeving (bestaande) |
| Doeldier | Gezondheid Pijn Stress | Natuurlijk gedrag | Alternatieven Proportionaliteit Intrinsieke waarde |
| Andere voor het project relevante belangengroepen of entiteiten, zoals milieu en de samenleving als geheel | Conservatie | Biodiversiteit Natuurlijkheid | Duurzaamheid Voorzorg |

Stap III) Probleem wegen

B. Weging van de belangrijkste belanghebbenden en waarden die in het geding zijn of bevorderd worden en onderbouwing van deze weging

Toevoeging aan bestaande tekst:

Voor de ethische afweging is niet alleen van belang te beoordelen of het directe doel, aangevuld met het uiteindelijke doel, gerechtvaardigd is binnen de context van het onderzoeksveld, maar ook of de dierproef gerechtvaardigd is als van een andere

context zou worden uitgegaan. Vanuit een ethische benadering zijn beide perspectieven relevant. Als het gaat om dierproeven ten behoeve van de veehouderij, weegt de CCD mee of er alternatieven zijn buiten de context van het project, zoals aanpassing van de huidige veehouderijssystemen. Van de DEC wordt verwacht dat zij in het advies inzichtelijk maakt of is meegewogen of er alternatieven mogelijk zijn buiten de context van het project. De DEC wordt gevraagd de gemaakte keuze te onderbouwen.

Als het gaat om dierproeven ten behoeve van de veehouderij, vindt de CCD het van belang dat de dierproeven een directe bijdrage leveren aan het verbeteren van welzijn en gezondheid van de doeldieren. Een economisch belang waardeert de CCD om die reden als een beperkt belang. De CCD vindt het daarnaast van belang dat aanvragen niet enkel gericht zijn op symptoombestrijding. Deze problematiek kan namelijk vaak ook verminderd worden door aanpassing van het huidige veehouderij systeem. Symptoombestrijding op zich waardeert de CCD om die reden als een beperkt belang. De CCD vindt hierbij bovendien van belang dat het ongerief dat de dieren ondergaan beperkt wordt. Het leveren van een bijdrage aan 1) proefdiervrije innovaties en/of verfijnde technieken voor huidig en/of toekomstig onderzoek of 2) een duurzame veehouderij, op het gebied van bijvoorbeeld dierenwelzijn en -gezondheid, volksgezondheid, natuur, milieu en klimaat, waardeert de CCD daarentegen als een groot belang. Het is aan de DEC om tot een oordeel te komen wat betreft de waardering van de belangen en de daarmee samenhangende waarden en de weging van verschillende belanghebbenden.